

รายการ ร้อยเรื่อง...เมืองไทย

สถานีวิจัยกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 0 2242 5900 ต่อ 5761

เรื่อง	ไซเตส (CITES) : อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์
ผู้เรียบเรียง	นางสาววิจิตรา ประยูรวงษ์ วิทยากรเชี่ยวชาญ กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ
ออกอากาศ	8 มิถุนายน 2568

ไซเตส (CITES) อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อนุสัญญาวอชิงตัน (Washington Convention) เป็นสนธิสัญญาซึ่งเริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการค้าระหว่างประเทศในชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่เสี่ยงต่อการสูญพันธุ์หรือถูกคุกคาม โดยการสร้างเครือข่ายในการควบคุมการค้าระหว่างประเทศทั้งสัตว์ป่าและพืชป่าที่มีชีวิต ซาก และผลิตภัณฑ์ ปัจจุบัน ปี 2568 มีประเทศภาคีสมาชิกกว่า 180 ประเทศ รวมถึงประเทศไทย ซึ่งเข้าร่วมเมื่อปี 2526 สำหรับชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ไซเตสควบคุม จะต้องมีการขออนุญาตควบคุมการส่งออก (Export) นำเข้า (Import) นำผ่าน (Transit) และส่งกลับออกไป (Re-export) ที่ระบุไว้ในบัญชีหมายเลข 1, 2 และ 3 (Appendix) ของอนุสัญญาฯ ตามระดับความเสี่ยง ดังนี้

บัญชีหมายเลข 1 เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ห้ามค้าโดยเด็ดขาด ยกเว้นเพื่อการศึกษา วิจัย หรือเพาะพันธุ์ ซึ่งต้องได้รับความยินยอมจากประเทศที่จะนำเข้าเสียก่อน ประเทศส่งออกจึงจะออกใบอนุญาตส่งออกได้ ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความอยู่รอดของชนิดพันธุ์นั้น ๆ เป็นสำคัญ เช่น ลิงอุรังอุตัง เสือโคร่ง ช้างเอเชีย เป็นต้น

บัญชีหมายเลข 2 เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ยังไม่ใกล้สูญพันธุ์ สามารถค้าได้ แต่ต้องมีการควบคุมเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่มากเกินไปจนส่งผลกระทบต่อที่อยู่รอดของชนิดพันธุ์ ทั้งนี้ ชนิดพันธุ์ในบัญชีหมายเลข 2 ยังครอบคลุมถึงชนิดพันธุ์ที่มีความคล้ายคลึงกันด้วย โดยประเทศส่งออกจะต้องออกใบอนุญาตส่งออกเพื่อรับรองว่าการส่งออกแต่ละครั้งจะไม่กระทบต่อการดำรงอยู่ของชนิดพันธุ์นั้น ๆ ในธรรมชาติ ครอบคลุมชนิดที่ยังไม่ใกล้สูญพันธุ์แต่มีแนวโน้มถูกคุกคามหากไม่มีการควบคุมการค้าที่จะต้องได้รับอนุญาตผ่านใบอนุญาตไซเตส เช่น ลิ่น นกขุนทอง งูเหลือม เป็นต้น

บัญชีหมายเลข 3 เป็นชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชป่าที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายของภาคีใดภาคีหนึ่งอยู่แล้ว และต้องการขอความร่วมมือจากภาคีอื่น ๆ ช่วยควบคุมการค้าด้วย เช่น ควายป่า (ในเนปาล) นกกระทาดงปักซีไต้ (ในมาเลเซีย) เต่าอัลลิเกเตอร์ (ในสหรัฐอเมริกา) เป็นต้น

ระบบใบอนุญาตไซเตสเป็นหัวใจสำคัญในการควบคุม โดยต้องมีการตรวจสอบแหล่งที่มา และความถูกต้องของเอกสารก่อนอนุญาตให้ส่งออกหรือนำเข้าสัตว์หรือพืชดังกล่าว ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง อีกทั้งยังเป็นจุดผ่านหลักของการค้าสัตว์ป่าระหว่างประเทศ ไซเตสจึงมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือหน่วยงานไทย เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในการควบคุม ตรวจสอบ และจับกุมการค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย กรณีลึงอุรังอุตังที่เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2568 เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ช่วยเหลือลูกลึงอุรังอุตัง 2 ตัวจากการลักลอบค้าสัตว์ป่าในกรุงเทพฯ และจับกุมผู้ต้องสงสัยที่เกี่ยวข้องกับการขายสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของความสำเร็จของไซเตสในการอนุรักษ์สัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการดำเนินการกับการค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

นอกจากนี้ ไซเตสยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของประเทศไทยในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับสากล โดยเฉพาะในกรณีของงาช้าง เสือ หรือตะพานน้ำขนาดใหญ่ ที่ได้รับความสนใจจากนานาชาติ แม้ไซเตสจะช่วยลดการค้าสัตว์และพืชหายากลงในระดับหนึ่ง แต่การลักลอบค้าสัตว์ป่ายังคงมีอยู่มาก โดยเฉพาะในโลกออนไลน์ แนวทางในการแก้ปัญหาที่สำคัญ คือ การเพิ่มขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่และการพัฒนาเทคโนโลยีในการตรวจสอบ เช่น การใช้ดีเอ็นเอบาร์โค้ด (DNA barcoding) เพื่อนำมาใช้ในการระบุชนิดของสิ่งมีชีวิต และเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นถึงคุณค่าของสัตว์และพืชหายากมากกว่าผลประโยชน์เชิงพาณิชย์ ดังนั้น ไซเตสจึงเป็นอนุสัญญาาระหว่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ผ่านการควบคุมการค้า โดยใช้กลไกที่เป็นระบบและได้รับความร่วมมือจากนานาชาติ ประเทศไทยในฐานะสมาชิกสามารถใช้กลไกของไซเตสเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความมั่นคงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (ม.ป.ป.). ระบบการควบคุมของไซเตส. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2568 จาก <https://portal.dnp.go.th/Content/citesdnp?contentId=1600>

PPTV Online. (15 พฤษภาคม 2568). ตำรวจสอบสวนกลางบุกช่วย “ลูกลึงอุรังอุตัง” เหยื่อขบวนการค้าสัตว์ข้ามชาติ. สืบค้น 19 พฤษภาคม 2568 จาก <https://www.pptvhd36.com/news/สังคม/248752>

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, สำนักวิชาการ. (2547). บันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลไทยและสำนักเลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) เรื่องการประชุมภาคีอนุสัญญาการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ครั้งที่ 13. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2568 จาก <https://hdl.handle.net/20.500.14156/426780>

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้. (ม.ป.ป.). **อนุสัญญาไซเตส (CITES)**. สืบค้น 1 พฤษภาคม 2568 จาก
<https://www.fio.co.th/south/law/11/111.pdf>

Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora. (2025).
List of Contracting Parties. Retrieved May 1, 2025 from
<https://cites.org/eng/disc/parties/chronolo.php>